

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 4 april 1936 kl. 1 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, angående åtgärder till åstadkommande av utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott överlämnad motion, nr 379, har herr *Elmroth* hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning angående åtgärder till åstadkommande av utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden.

Motionen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden från medicinalstyrelsen, socialstyrelsen samt länsstyrelserna i Hallands och Jämtlands län, varjämte utskottet berett Svenska landskommunernas förbund tillfälle att yttra sig i ämnet. Till utskottet har därjämte inkommit en skrift från Sveriges husmodersföreningars riksförbund. Utlåtandena och berörda skrift återfinnas såsom bilagor.

Yttranden.

För egen del får utskottet anföra följande.

Av motionen och den förebragta utredningen framgår, att förhållandena i sanitärt hänseende på landsbygden lämna åtskilligt övrigt att önska. Motionärens uppslag finner utskottet därför värt beaktande.

Utskottet.

De åtgärder, som i motionen ifrågasättas och som närmast avse ökad användning av vatten- och sanitetsledningar, sammanhånga enligt utskottets mening nära med den vittomfattande frågan om bostadsbeståndet på landsbygden i allmänhet och dess förbättring. Likaså äger den beröringspunkter med den statsunderstödda egnahemsrörelsen. I båda fallen synas vatten- och avloppsledningar lämpligen böra medföra rätt till statsbidrag resp. premielån i större omfattning än nu är fallet. Utskottet anser det vara synnerligen önskligt, att de synpunkter, som i motionen framföres, beaktas vid arbeten, som eljest finansieras eller planläggas med allmänna medel. Möjligen skulle det kunna tänkas vara av viss nytta, om vid inventeringen av dylika företag å en ort arbeten av här ifrågavarande slag oftare än som hittills skett tagas under övervägande. Vid mötandet av en eventuellt kommande kris på arbetsmarknaden hava de säkerligen ett ej ringa värde. Slutligen önskar utskottet hava framhållit, att eventuella åtgärder från det allmännas sida ej böra

få ett alltför snävt tillämpningsområde, så att befolkningens svårigheter att själv lösa frågan i glestbebyggda trakter såvitt möjligt vinner beaktande.

Under åberopande av vad i de avgivna yttrandena anförts samt vad utskottet för egen del här ovan framhållit, får utskottet föreslå,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att med bifall till här ifrågavarande motion, nr 379, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående åtgärder till åstadkommande av utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden.

Stockholm den 23 mars 1936.

På utskottets vägnar:

ERNST ÅQVIST.

Närvarande: herrar Åqvist, Pettersson i Dahl, Cruse, Petersson i Storgården, Hansson i Hönö*, Hansson i Örebro, Westin*, Sefve.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

Kungl. Medicinalstyrelsen.

Till Riksdagens Andra Kammares Andra Tillfälliga Utskott.

I nådig skrivelse den 14 februari 1936 har Medicinalstyrelsen anbefallts att till Andra Kammarens tillfälliga utskott nr 2 avgiva yttrande över motionen i andra kammaren nr 379 angående åtgärder till åstadkommande av utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden.

Med hänvisning till den välsignelsebringande verkan den av riksdagen beslutade bostadsförbättringsverksamheten haft och har föreslås i motionen en utredning, huruvida icke denna verksamhet borde kompletteras med ytterligare åtgärder. En första sådan vore att söka avhjälpa den på landsbygden förekommande olägenheten att bostadslägenheterna i stor utsträckning sakna vatten- och avloppsledningar.

Till detta ändamål föreslås, att staten skulle medverka genom anvisande av visst procentuellt statsbidrag till anläggningskostnaderna för nämnda ledningar. Sådant bidrag skulle utgå till enskilda samt till by- eller annan sammanslutning. Det föreslås slutligen, att handhavandet av denna bidrags-

tilldelning skulle anförtros statens egnahemsstyrelse med egnahemsnämnderna som förmedlande organ.

Medicinalstyrelsen vill för egen del anföra följande. En riklig tillgång till gott dricks- och hushållsvatten inom bostaden samt möjlighet för spillvattens avledande från bostaden äro utan tvivel tvenne av de viktigaste faktorerna till höjande av den sanitära standarden och torde i detta sammanhang icke tarva någon vidare utläggning.

De senare åren har också i allt större omfattning i olika delar av landet vatten- och avloppsledningar blivit inledda i bostäder å landsbygden.

Det är naturligtvis i främsta rummet en kostnadsfråga för fastighetsägaren, om han skall orka med denna icke obetydliga merutgift. Men för att på ett lämpligt sätt anordna dessa ledningar fordras även kunskap om hur de skola läggas. Under det att konsten att uppföra ett bostadshus är vida spridd bland landsbygdens befolkning, är kannedomen om hur vatten- och avloppsledningar läggas förbehållen ett fåtal.

För att anordnandet av dessa ledningar skall bli tillfredsställande och utförandet ske på ett sakkunnigt sätt måste en viss upplysningsverksamhet bedrivas. Det är sannolikt att för enskilda mindre boningshus byggherren själv skulle efter råd och anvisningar, meddelade av därtill lämpad person, kunna utföra det mesta av arbetet, men vid större anläggningar berörande hela byar torde teknisk sakkunskap vid arbetets planläggning och vid dess ledning icke kunna undvaras.

Vid eventuell utredning i förevarande frågor bör införskaffas uppgifter om i vilken omfattning nu befintliga vattentäkter, särskilt brunnar, lämna ett ur hygienisk synpunkt tillfredsställande vatten.

Ett villkor för erhållande av statsbidrag bör nämligen vara, att dricksvattnet är av tillfredsställande beskaffenhet samt att avloppen anordnas så, att sanitära olägenheter ej uppstå.

Med hänvisning till vad ovan anförts får Medicinalstyrelsen tillstyrka, att riksdagen måtte besluta i enlighet med motionen.

Stockholm den 24 februari 1936.

På Kungl. Medicinalstyrelsens vägnar:

G. ANKARSWÄRD.

B. Grapengiesser.

Bilaga B.

Kungl. Socialstyrelsen.

Stockholm den 10 mars 1936.

Till Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskott.

Genom beslut den 14 februari 1936 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen avgiva och till andra kammarens andra tillfälliga utskott inkomma med yttrande över en inom kammaren av herr Elmroth väckt motion, nr 379, angående åtgärder till åstadkommande av utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden. Till åtlydnad av uppdraget får socialstyrelsen anföra följande.

Det lär ej behöva närmare utvecklas, att bristande tillgång på vatten- och avloppsledningar inom boningshus alltid är att betrakta såsom en olägenhet, vilken, där tillgången utomhus på tjänligt vatten är avlägsen, kan föranleda ett betydande och tungt arbete, ofta särskilt för husmodern. Ur arbetssynpunkt fullt lika stor, kanske än större betydelse äger inom jordbruket vanligen frågan om vattentillgången för kreaturens behov.

Ur sanitär synpunkt förtjänar vidare beaktas ej blott önskemålet, att vattentillgången är så *riklig* och *bekväm* som möjligt, utan jämväl att vattnet är av *tjänligt* beskaffenhet. Även där önskemål i förra hänseendet äro förhållandevis väl tillgodosedda genom närbelägna brunnar eller på annat sätt, torde vattnets beskaffenhet ej sällan lämna mycket övrigt att önska, en fråga som icke alltid i tillräcklig grad beaktas eller av omständigheternas makt låter sig beakta.

I den mån en nöjaktig lösning av hithörande spörsmål för landsbygdens del kunde åvägbringas, skulle en sådan utan tvivel vara ägnad att i väsentlig mån underlätta det ofta tunga arbetet i lantushållet samt att främja de sanitära förhållandena. I sådant hänseende må endast erinras, hur obehaglig nödig badning ställer sig, åtminstone under den kallare årstiden, där tillgång till rinnande vatten samt avlopp saknas inomhus.

Det må därför ingalunda bestridas, att den i motionen berörda frågan spelar synnerlig roll i det dagliga livet.

Behovet av särskilda ledningsanordningar liksom ock förutsättningarna att fylla detta behov växlar i hög grad allt efter bebyggelsens täthet och terrängens beskaffenhet. Behovet av ledningar — ej minst avloppsledningar — växer, i samma mån bebyggelsen tätnar. Framhållas må härvid, att anordnandet av avloppsledningar ofta ställer sig förhållandevis dyrare än vattenledningar. Låt vara, att i fråga om behovet en gräns i allmänhet måste dragas mellan stadslignande bebyggelse å ena sidan och landsbebyggelse å den andra, kan emellertid ej förnekas, att graden av bebyggelsens täthet äger betydelse även på landsbygden.

Terrängförhållandena inverka också i hög grad på frågorna; på slättland kan frågan om vattentillgången bereda svårigheter och föranleda kostnader, som man knappast känner i kuperad terräng med rik vattentillgång och med nivåförhållanden, som utan egentliga konstgjorda anordningar bereda nöjaktigt naturligt avlopp.

Liksom behoven kunna växla i hög grad, så kunna också kostnaderna för att tillgodose vissa schematiskt uppställda behov variera högst betydligt. Det lär ej givas någon ens tillnärmelsevis enhetlig norm för de senare. Vid mera avskild bebyggelse, där behovet av vatten- och kanske än mera av avloppsledningar vore ringa, kunde kostnaden för åvägbringande av sådana ledningar inomhus lätt springa upp över gränsen för det rimliga. Vidare må framhållas, att kontrollen över en rimlig och riktig användning av allmänna medel, som kunde ställas till förfogande i dylika fall, skulle bli förenad med vanskligheter, som knappast kunde överblickas.

Det torde därför — hur stor betydelse frågan på vissa håll än må äga jämväl på ren landsbygd med öppen bebyggelse — i allt fall vara ofrånkomligt, att eventuella åtgärder från det allmännas sida begränsades till orter med tätare bebyggelse, där samfälligheter av något slag — i allmänhet väl närmast kommunala enheter — kunde stå såsom ekonomiska bärare och garantier för anläggningsföretagen.

Så har också skett vid de — närmast av arbetsmarknadspolitiska skäl betingade — åtgärder, som under statlig medverkan på senare år vidtagits

på området. Dessa åtgärder hava varit av betydande omfattning, vilket visar, att frågan i hög grad beaktats.

Rörande omfattningen av dessa åtgärder må hänvisas dels till en inom socialdepartementet utarbetad redogörelse »Allmänna arbeten för arbetslöshetens bekämpande i Sverige 1929—1934» (St. off. utr. 1934/44), i vilken (sid. 31—32) meddelas vissa uppgifter i ämnet, och dels tvenne inom statens arbetslöshetskommission, på hemställan av socialstyrelsen upprättade tablåer över statskommunala och statliga reservarbeten av här berörda natur under resp. perioderna 1/7 1929—31/12 1935 och 1/7 1933—31/12 1935, vilka tablåer här biläggas.

Särskilt såsom statskommunala arbeten ha vatten- och avloppsledningar utförts i betydande omfattning; tyngdpunkten faller här visserligen på städerna, varjämte köpingar och municipalsamhällen disponerat stora belopp för ändamålet. Men även landskommunerna uppvisa avsevärda siffror; sålunda redovisas här för perioden i fråga (1/7 1929—31/12 1935) såsom beviljade kommunala reservarbeten dricksvatten- och avloppsledningsarbeten 224 företag mot en total kostnad av 9 375 231 kronor, varav 4 798 740 kronor utgjorts av statsmedel och 4 576 491 kronor av andra medel.

GUNNAR HUSS.

Kurt Bergström.

Avskrift.

Statskommunala reservarbeten.

Tablå över beviljade dricksvatten- och avloppsledningsarbeten under tiden fr. o. m. 1/7 1929 t. o. m. 31/12 1935.

Kommuner	Antal företag	Summa totalkostnader	Härav av statsmedel	Härav från andra	Av summa totalkostnader belöpa	
					å arbetslöner	å material o. spec. kostn.
Städer	364	16 476 809:—	6 025 593:—	10 451 216:—	8 577 086:—	7 899 723:—
Köpingar	39	1 292 040:—	460 527:—	831 513:—	679 455:—	612 585:—
Municipalsamhällen	97	4 451 290:—	2 309 645:—	2 141 645:—	2 455 197:—	1 996 093:—
Landskommuner	224	9 375 231:—	4 798 740:—	4 576 491:—	4 825 142:—	4 550 089:—
Summa	724	31 595 370:—	13 594 505:—	18 000 865:—	16 536 880:—	15 058 490:—

Stockholm den 10 mars 1936.

STATENS ARBETSLÖSHETSKOMMISSION.

Tekniska avdelningen.

Enligt uppdrag

E. Celion.

Avskrift.

Tablå över dricksvatten- och avloppsledningar beviljade som statliga reservarbeten tiden $1/7$ 1933— $31/12$ 1935.

An- tal fö- retag	H ä r a v						Summa totalkost- nader	Härv		Av summa totalkostnader belöper å		Kommun
	slut- förda	total- kost- nader	under utfö- rande	totalkost- nader	beslutade men ej påbörjade	totalkost- nader		av stats- medel	från andra	material	arbetslöner	
1	—	—	1	5 700:—	—	—	5 700:—	5 700:—	—	1 219:—	4 481:—	Säfsnäs
1	1	5 800:—	—	—	—	—	5 800:—	5 800:—	—	1 240:—	4 560:—	Edefors
1	—	—	1	70 600:—	—	—	70 600:—	70 600:—	—	15 108:—	55 492:—	Korsberga
1	—	—	1	156 300:—	—	—	156 300:—	156 300:—	—	33 448:—	122 852:—	Åseda
1	—	—	1	86 000:—	—	—	86 000:—	86 000:—	—	18 404:—	67 596:—	Älmhult
1	—	—	—	—	1	c:a 250 000:—	c:a 250 000:—	200 000:—	50 000:—	c:a 110 000:—	c:a 140 000:—	Byske
1	1	1 700:—	—	—	—	—	1 700:—	1 530:—	170:—	364:—	1 336:—	Sollefteå lk.
7	2	7 500:—	4	318 600:—	1	—	576 100:—	525 930:—	50 170:—	179 783:—	396 317:—	

Stockholm den 3 mars 1936.

För STATENS ARBETSLÖSHETSKOMMISSION.

Tekniska avdelningen.

Gunnar Jonsson.

/ B. N. Lovell.

Bilaga C.

Länsstyrelsen i Hallands län.

Till Riksdagens andra kammares tillfälliga utskott n:r 2.

Sedan länsstyrelsen i Hallands län genom Statsrådets och Chefens för Kungl. Socialdepartementets skrivelse den 14 februari 1936 anmodats av-
giva yttrande över motionen II: 379 angående åtgärder till åstadkommande
av utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden,
får länsstyrelsen överlämna av Hallands läns hushållningssällskaps eгна-
hemsnämnd i ärendet avgivet yttrande samt för egen del tillstyrka, att den
i motionen föreslagna utredningen kommer till stånd.

Halmstads slott i landskansliet den 13 mars 1936.

HILDING KJELLMAN.

Einar Restad.

**Hallands läns hushållningssällskaps
egnahemsnämnd.**

Till Länsstyrelsen i Hallands län.

Hallands läns hushållningssällskaps egnahemsnämnd har anmodats av-
giva yttrande över motionen II: 379 ang. åtgärder till åstadkommande av
utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden. Eg-
nahemsnämnden får i anledning härav anföra följande.

Sådana åtgärder som inledande av vatten i köket samt anordnande av
avloppsledning från detsamma torde såväl som andra bostadsförbättrande
åtgärder vara förtjänta av statens stöd, då husmödrarnas på landsbygden
ofta betungande arbete därigenom skulle underlättas. Dylika arbeten borde
därför kunna medräknas i kostnaden vid beviljande av bostadsförbättrings-
bidrag, även om ledningarna sträcka sig utanför bostadshuset. Maximibe-
loppet för bostadsförbättringsbidrag borde i samband därmed höjas.

Vid beviljande av egnahemslån borde även premielån för dylika arbeten
kunna utdelas jämväl avseende bostadslägenheter.

Egnahemsnämnden anser sig på grund av vad ovan anförts böra tillstyr-
ka en utredning av frågan.

Halmstad den 9 mars 1936.

För Hallands läns hushållningssällskap.

Dess egnahemsnämnd:

JOHAN H. L. JANSSON.

Krist. Ch. Månsson.

Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Till Andra kammarens tillfälliga utskott n:r 2,
Riksdagshuset, Stockholm.

Uti skrivelse den 14 februari 1936 har Herr Statsrådet och Chefen för Socialdepartementet anbefallt länsstyrelsen att före den 15 innevarande mars till Andra kammarens tillfälliga utskott n:r 2 avgiva yttrande över av herr Elmroth väckt motion angående åtgärder till åstadkommande av utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden.

I anledning härav får länsstyrelsen härmed överlämna i ärendet infordrade yttranden från förste provinsialläkaren i länet samt länets hushållningssällskaps egnahemsnämnd och får länsstyrelsen såsom eget yttrande åberopa vad egnahemsnämnden i sitt yttrande anför.

Östersund i landskansliet den 13 mars 1936.

M. MUNCK af ROSENSCHÖLD.

Erland Montell.

Till Länsstyrelsen.

Med återställande av remisshandlingarna får jag vördsamt anföra med anledning av herr Elmroths motion i 2:dra kammaren.

Inom Jämtlands län har under inspektioner av municipalsamhällen och å andra platser med relativt stort antal inbyggare påpekats hygieniska olägenheter av dels bristfälliga vattenledningar dels av att dylika saknas, där de av olika skäl måste anses vara nödvändiga. Detsamma är förhållandet beträffande avloppsledningar.

Såsom huvudsakligaste orsak till att påpekade brister ej avhjälppts ha anförts bristande ekonomiska resurser, varför här i första hand statsmakterna böra vidtaga åtgärder för bristernas avhjälpande genom bidrag till ombyggnads- eller anläggningskostnader. Lämpligaste förmedlande organ böra vara hälsovårdsnämnderna å respektive orter.

Östersund den 29 februari 1936.

Per Hallberg.

Förste provinsialläkare.

Till Länsstyrelsen i Jämtlands län.

I resolution den 7 mars 1936 har länsstyrelsen anmodat Jämtlands läns hushållningssällskaps Egnahemsnämnd att yttra sig med anledning av en av herr Elmroth i andra kammaren väckt motion nr 379 angående åtgärder till åstadkommande av utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden. Med anledning härav tillåter sig egnahemsnämnden anföra följande:

De åtgärder, som under de senaste åren vidtagits för förbättrande av bostads- och hygieniska förhållanden å landsbygden, ha mötts med största tillfredsställelse. Säkerligen är också det i motionen framförda förslaget på

bidrag i viss mån för anläggande av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden värt allt beaktande. Man har dock anledning förmoda, att de ständigt ökade statsutgifterna för olika åtgärder om de komma att fortgå måste bli alltför betungande. Skall emellertid dylika bidrag beslutas torde en effektiv kontroll vid bidragens utgående vara ytterst nödvändig. Det synes icke sannolikt, att hälsovårdsnämnderna skulle vara särskilt skickade att vara förmedlande organ i dessa fall, utan bör detta vara ett centralorgan för att få enhetlighet i tillämpningen inom ett sådant verksamhetsområde som ett helt län. Egnahemsnämnden har visserligen för sin del ingen åstundan att få sig pålagd ytterligare arbetsuppgifter, men anser dock liksom motionären, att statens egnahemsstyrelse och egnahemsnämnderna borde vara de lämpligaste förmedlande organen vid genomförande av dessa anläggningar ute i landsbygden, därest statsbidrag skall lämnas.

Östersund den 13 mars 1936.

Jämtlands läns Hushållningssällskap.

Dess Egnahemsnämnd:

P. S. HEDLUND.

C. P. Bragéé.

Bilaga E.

Svenska landskommunernas förbund.

Till Andra kammarens andra tillfälliga utskott.

Sedan utskottet genom remiss den 6 sistlidne februari lämnat Svenska landskommunernas förbund tillfälle att till utskottet avgiva yttrande över en inom Andra kammaren väckt motion nr 379 angående åtgärder till åstadkommande av utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden får förbundet anföra följande.

Motionären har i sin motion upptagit ett spörsmål, som onekligen har ej ringa betydelse för den allmänna hälsovården på landsbygden. Rik tillgång på gott vatten för hushållsbehov har stor betydelse för folkhälsan och sanitetsledningar inom bostaden bidra mycket till dess sundhet.

Enligt hälsovårdsstadgan tillkommer det också hälsovårdsnämnden på landsbygden att verka för, att invånarna i hälsovårdsområdet äga ymnig och lätt tillgång på gott vatten till dryck och matlagning och att särskilt på platser med större sammanträngd befolkning vattenledning anlägges och vidare att avlopp anordnas, genom vilka flytande orenlighet bortföres, så att icke sanitära olägenheter vållas.

Åtgärder för tillgodoseende av samhällets behov av vatten för hushållsbehov äro sålunda i viss utsträckning att anse såsom en kommunal angelägenhet. Huru långt detta krav kan drivas är emellertid beroende på om sådana förutsättningar föreligga, att behovet kan betraktas som gemensam kommunal angelägenhet. Hänsyn måste jämväl tagas till ekonomiska förutsättningar för ledningsnätets åstadkommande. Under den svåra arbetslöshetsperiod, som tidigare varit rådande i landet, ha flera anläggningar utförts såsom statskommunalt reservarbete. Det är emellertid icke tänkbart,

att sådana arbeten i någon nämnvärd utsträckning kommer att anordnas under normala konjunkturtider. I regel är behovet på landet icke heller så trängande, att kommunerna kunna anses pliktiga att göra sådana anordningar, som här avses.

Motionären torde dock icke hava avsett kommunala anläggningar. Han torde snarare tänkt på rent privata sådana, som falla utanför ramen för de kommunala uppgifterna. I första hand sådana installationer och servisleddningar, som ankomma på husägaren, då kommunen ombesörjer det allmänna ledningsnätet. Med de tekniska hjälpmedel, som numera stå till buds för inledande av vatten och för anordnande av ändamålsenliga sanitetsledningar i enskilda bostadshus är icke bostadens modernisering i detta avseende numera beroende av kommunala åtgärder för ändamålet.

Sådana privata anläggningar äro givetvis på det högsta önskvärda och skulle förvisso komma att höja bostadsstandarden till folkhälsans stärkande. Onekligen torde den rika tillgången på vatten i stadsvåningarna hava bidragit till den minskade dödlighet, som successivt inträtt i städerna, så att dödligheten där under senare årtionden i genomsnitt blivit lägre än å det såsom hälsosamt ansedda landet.

Skulle genom någon slags statssubvention t. ex. för de högre kostnaderna, som följa för dessa mindre anläggningar, vattentillgången i hushållen å den egentliga landsbygden bliva mer bekvämt anordnad, skulle detta vara till fördel för det allmänna hälsotillståndet bland befolkningen.

Utan att ingå på bedömande av frågan, huruvida staten bör lämna ekonomiskt understöd för nämnda ändamål, anser sig förbundet kunna vitsorda behovet av åtgärder från statens sida för att enskilda vattenledningar och sanitetsanordningar för hushållen mer allmänt må komma till stånd.

Stockholm den 1 april 1936.

Svenska landskommunernas förbund.

S. BENGTTSSON.

J. A. Zander.

Bilaga F.

Till Andra Kammarens Andra tillfälliga Utskott.

Då det gäller en välbehörlig förbättring av jordbrukarhemmens inredning och arbetsplatser, blir riklig tillgång på vatten samt möjlighet att effektivt uppvärma bostaden de dominerande förutsättningarna härför.

Vad jordbrukarhemmen just nu kräver är en sanitär förnyelse, som gör det möjligt för husmodern att tillfredsställa de högre hygieniska krav, som tiden ställer på den moderna bostaden och borde ställa i ännu högre grad på lantbostaden, där så stor del av jordbrukets produkter skola förädlas och där rengöringsarbetet på grund av arbetsförhållandena i allmänhet blir mycket drygt. Att riklig tillgång på vatten, givetvis med avlopp, i hög grad bidrar till bättre hygien är lätt att inse. Men till bättre hemhygien bidrar också i hög grad möjligheten att effektivt uppvärma bostadens alla delar, då därigenom en större del av de ofta rymliga äldre bostäderna kunde tas i anspråk även under den kalla årstiden, framför allt som sovrum. Den s. k. »självför-

vållade trångboddheten», som är en hygienisk fara för landsbygden, skulle härigenom kunna undvikas. Värmeledning (uppvärmda av mindre vedeldade värmepannor, som kunna placeras i köket eller i utrymme bredvid) måste därför anses vara lika önskvärda ur hygienisk och allmän arbetssynpunkt som vattenledning.

Vi vilja i detta sammanhang påpeka, att bond- och småbrukarhustrun måste anses vara den hårdast arbetande kvinnan inom vårt näringsliv och den som av både män och kvinnor har den längsta arbetstiden. Det måste därför framstå som ett krav, att även från statsmakternas sida mera göres för att lätta hennes ofta oskäligen arbetsbörda.

På grund av ovan anförda skäl vill Sveriges Husmodersföreningars Riksförbund stödja motion n:r 379 i andra kammaren angående åtgärder till åstadkommande av utsträckt användning av vatten- och sanitetsledningar på landsbygden, samtidigt som vi beklaga att värmeledning ej upptagits bland hygieniska hjälpmedel i detta sammanhang.

Stockholm den 20 februari 1936.

För Sveriges Husmodersföreningars Riksförbund

ELEONOR LILLIEHÖÖK.

Ordförande.